

Η απρόσωπη σύνταξη στα ν.ε.

Προτού μιλήσουμε για την απρόσωπη σύνταξη στα αρχαία ελληνικά (α.ε.), ας την δούμε πρώτα στα νέα ελληνικά (ν.ε.). Υπάρχουν άραγε απρόσωπα ρήματα στη ν.ε. γλώσσα;

Ναιiiii!!!! Στα ν.ε. υπάρχουν πολλά απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις που τις χρησιμοποιούμε καθημερινά. Είναι τα ρήματα ή οι εκφράσεις που δεν έχουν ως υποκείμενο κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

Έτσι λοιπόν:

Απρόσωπα ρήματα είναι :

α) τα ρήματα που σχηματίζονται μόνο στο γ' ενικό πρόσωπο:
πρέπει, πρόκειται, επείγει κ.ά.

β) το γ' εν. πρόσωπο προσωπικών ρημάτων:
αξίζει, μπορεί κ.ά.

γ) το γ' εν. πρόσωπο ρημάτων παθητικής φωνής:
επιτρέπεται, απαγορεύεται κ.ά.

δ) το γ' εν. πρόσωπο ρημάτων που δηλώνουν φυσικά φαινόμενα:
αστράφτει, βρέχει, βροντάει κ.ά.

Απρόσωπες εκφράσεις: σχηματίζονται με το γ' εν. πρόσωπο του ρήματος είναι και ένα επίθετο ή ουσιαστικό.

π.χ. είναι σίγουρο, είναι κρίμα, είναι βέβαιο, είναι πιθανό κ.ά.

Αλήθεια, όμως, έχουν υποκείμενο τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις; Τα απρόσωπα ρήματα ή οι απρόσωπες εκφράσεις, όπως είπαμε, δεν παίρνουν για υποκείμενο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα. Το υποκείμενό τους λοιπόν είναι:

α) Δευτερεύουσα ονοματική πρόταση (ειδική, βουλευτική, ενδοιαστική, αναφορική, πλάγια ερωτηματική) π.χ.

Πρέπει να φύγω.

Το απρόσωπο **πρέπει** έχει ως υποκείμενο την πρόταση "να φύγω"

Αξίζει να προσπαθήσει κανείς.

Το απρόσωπο **αξίζει** έχει ως υποκείμενο την πρόταση "να προσπαθήσει κανείς"

Είναι κρίμα που δεν ήρθες.

Η απρόσωπη έκφραση "**είναι κρίμα**" έχει ως υποκείμενο την πρόταση "που δεν ήρθες"

β) αφηρημένο ουσιαστικό ή πρόταση, π.χ.

Απαγορεύεται το κάπνισμα ή **Απαγορεύεται να καπνίζετε**

Το απρόσωπο **απαγορεύεται** έχει ως υποκείμενο "το κάπνισμα" ή την πρόταση "να καπνίζετε"

γ) Στα ρήματα που δηλώνουν φυσικό φαινόμενο το υποκείμενο είναι το εννοούμενο "ο καιρός" ή "ο Θεός" ή "η φύση"

Αστράφτει και βρέχει όλη μέρα.

Για να δούμε τώρα τί συμβαίνει στα α.ε.!!! Κι εδώ έχουμε απρόσωπη σύνταξη!! Ας δούμε, λοιπόν, ποια είναι τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις.

Ποια ρήματα ονομάζονται απρόσωπα;

Απρόσωπα ονομάζονται τα ρήματα που χρησιμοποιούνται στο γ' ενικό πρόσωπο και δε δέχονται ως υποκείμενο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

Από αυτά **μερικά τα συναντάμε μόνο ως απρόσωπα:**

χρή (= πρέπει, είναι αναγκαίο, χρειάζεται, είναι δυνατό - πιθανό) πρτ. **ἐχρήν** και **χρηῖν**, μελ.

χρήσει, αόρ. **ἔχρησε**

δεῖ (= πρέπει, είναι ανάγκη, αρμόζει)

μέλλει (= πρόκειται, είναι πιθανό, είναι ορισμένο)

ἔξεστι (= είναι δυνατό, επιτρέπεται, μπορεί)

ενώ τα περισσότερα προέρχονται από προσωπικά ρήματα, ενεργητικά ή παθητικά:

ἀγγέλλεται

ἀρκεῖ (= είναι αρκετό)

δοκεῖ (= φαίνεται καλό, αποφασίζεται)

ἔστι - ἔνεστι - πάρεστι (= είναι δυνατό)

ἐγχωρεῖ (= επιτρέπεται)

ἐνδέχεται

λέγεται

νομίζεται

ὁμολογεῖται

πρέπει

προσθήκει (= αρμόζει, ταιριάζει)

συμβαίνει

συμφέρει

φαίνεται

Ποιες είναι οι απρόσωπες εκφράσεις;

Απρόσωπες εκφράσεις είναι οι περιφράσεις που σχηματίζονται:

α) από το ρήμα ἔστι και ένα αφηρημένο ουσιαστικό ή το ουδέτερο ενός επιθέτου ή μιας μετοχής:

ἀγαθόν ἔστι (= είναι καλό)
ἄδηλόν ἔστι (= δεν είναι φανερό)
ἀναγκαῖον ἔστι
ἀνάγκη ἔστι
θαυμαστόν ἔστι
καλόν ἔστι
κίνδυνός ἔστι
λόγος ἔστι (= λέγεται, υπάρχει φήμη)
ἄξιόν ἔστι (= αξίζει)
δεινόν ἔστι (= είναι φοβερό, παράλογο)
δέον ἔστι (= πρέπει)
δέος ἔστι (= υπάρχει φόβος)
δῆλον ἔστι
δίκαιόν ἔστι
εἰκός ἔστι (= είναι φυσικό)
νόμος ἔστι
ῥαδίον ἔστι (= είναι εύκολο)
σαφές ἔστι
φανερὸν ἔστι
χρήσιμόν ἔστι
χαλεπὸν ἔστι (= είναι δύσκολο)
χρεῶν ἔστι (= είναι αναγκαίο, μοιραίο) κ.ά.

β) από το ρήμα ἔχει και ένα τροπικό επίρρημα:

ἀναγκαίως ἔχει (= είναι αναγκαίο)
ἀρκούντως ἔχει (= αρκεί)
δεινῶς ἔχει (= είναι φοβερό)
εὖ ἔχει (= είναι καλό)
κακῶς ἔχει (= είναι κακό)
καλῶς ἔχει (= είναι καλό, σωστό)
ὀρθῶς ἔχει (= είναι σωστό, ορθό)
ῥαδίως ἔχει (= είναι εύκολο) κ.ά.

Ωραία ως εδώ! Ποιό όμως είναι το υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων;

Το υποκείμενό τους μπορεί να είναι:

α) άναρθρο απαρέμφατο

- Ο νομοθέτης ἀπέδειξεν οὐς **χρη** δημηγορεῖν καὶ οὐς οὐ **δεῖ λέγειν** ἐν τῷ δήμῳ.

(= Ο νομοθέτης όρισε ποιοι μπορούν να μιλούν και ποιοι δεν πρέπει να μιλούν στο δήμο)

Τα απρόσωπα ρήματα είναι το **χρη** και το **δεῖ**· τα υποκείμενά τους είναι τα απαρέμφατα **δημηγορεῖν** και **λέγειν**.

- Ὑμᾶς **προσῆκει** καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμότερους **εἶναι**. ἀλλὰ μὴν καὶ θαρραλεωτέρους νῦν **πρέπει εἶναι** πρὸς τοὺς πολεμίους.
(= Ταιριάζει να είστε πολύ γενναϊότεροι και προθυμότεροι. Μα τούτη τη φορά πρέπει να έχετε και μεγαλύτερη τόλμη απέναντι στους εχθρούς.)

Τα απρόσωπα ρήματα είναι το **προσῆκει** και το **πρέπει**· τα υποκείμενά τους είναι τα απαρέμφατα **εἶναι** και **εἶναι**.

- **Ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι**.
(= Είναι αναγκαίο να πολεμήσουμε)

Η απρόσωπη έκφραση **ἀνάγκη ἐστὶ** έχει ως υποκείμενο το απαρέμφατο **μάχεσθαι**.

- Ἀριστοκρατίαν μὲν οὖν **καλῶς ἔχει καλεῖν**.
(= Είναι σωστό να ονομάσουμε αριστοκρατία)

Η απρόσωπη έκφραση **καλῶς ἔχει** έχει ως υποκείμενο το απαρέμφατο **καλεῖν**.

β) δευτερεύουσα πρόταση (ειδική, πλάγια ερωτηματική ή ενδοιαστική)

- **Ἀγγέλλεται ὅτι βασιλεὺς ἀφίκετο**.
(= Αναγγέλλεται ότι έφτασε ο βασιλιάς)

Το απρόσωπο ρήμα **ἀγγέλλεται** έχει ως υποκείμενο την ειδική πρόταση **ὅτι βασιλεὺς ἀφίκετο**.

- **καλῶς ἔχει ὅτι σὺ μὲν φιλοσοφεῖς**.
(= Είναι καλό ότι φιλοσοφεῖς)

Η απρόσωπη έκφραση **καλῶς ἔχει** έχει ως υποκείμενο την ειδική πρόταση **ὅτι σὺ μὲν φιλοσοφεῖς**

- **Άδηλόν ἐστι εἰ βουλήσονται φίλοι εἶναι.**

(= εἶναι άγνωστο αν θέλουν να εἶναι φίλοι)

Η απρόσωπη έκφραση **Άδηλόν ἐστι** έχει ως υποκείμενο την πλάγια ερωτηματική πρόταση εἰ βουλήσονται φίλοι εἶναι.

- **Δέος ἐστι μὴ παρακρουσθῆτε ὑπὸ τούτων.**

Η απρόσωπη έκφραση **Δέος ἐστι** έχει ως υποκείμενο την ένδοιαστική πρόταση μὴ παρακρουσθῆτε ὑπὸ τούτων

Πολύ καλά ως εδώ! Μάθαμε ποια είναι τα απρόσωπα ρήματα και ποιες οι απρόσωπες εκφράσεις και ασφαλώς τί δέχονται ως υποκείμενο. Για να δούμε τώρα τί συμβαίνει με το υποκείμενο του απαρεμφάτου στην απρόσωπη σύνταξη, στη σύνταξη δηλαδή που το ρήμα μας είναι απρόσωπο ή απρόσωπη έκφραση.

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου στην απρόσωπη σύνταξη

Για θυμήσου τι συμβαίνει όταν το ρήμα της πρότασης είναι απρόσωπο (ή απρόσωπη έκφραση); Μάθαμε ότι το απρόσωπο ρήμα (ή η απρόσωπη έκφραση) παίρνει ως υποκείμενο **απαρέμφατο**. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι το υποκείμενο του απαρεμφάτου θα είναι διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος (γιατί προφανώς δεν μπορεί να έχει ως υποκείμενο τον εαυτό του). Άρα θα έχουμε **ετεροπροσωπία**. Αυτό έχει ως συνέπεια το **υποκείμενο του απαρεμφάτου να βρίσκεται σε πτώση αιτιατική**.

Ας δούμε τα παραδείγματα:

	Χρή	ἔχειν	τὸν στρατηλάτην	νοῦν
Ανάλυση ρήματος:	Απρόσωπο ρ.	υπ.		
Ανάλυση απρμφ.:		απρμφ.	υπ.	αντ.

	ἕδει	λαβεῖν	ἡμᾶς	τὰ ἐνέχυρα
Ανάλυση ρήματος:	απρόσ. ρ.	υπ.		
Ανάλυση απρμφ.:		απρμφ.	υπ.	αντ.

	Κίνδυνός ἐστι	ἀπόλλυσθαι	πολλούς
Ανάλυση ρήματος:	απρόσ. ρ.	υπ.	
Ανάλυση απρμφ.:		απρμφ.	υπ.

Όταν το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι γενικό και αόριστο, παραλείπεται· τότε ως υποκείμενο του απαρεμφάτου εννοείται η αιτιατική **τινά** ή **τινάς**, π.χ.

	Δεῑ	μαθεῖν	γράμματα	(τινά).
Ανάλυση ρήματος:	Απρόσ. ρ.	υπ.		
Ανάλυση απρμφ.:		απρμφ.	αντ.	υπ.

ΠΡΟΣΟΧΗ!! Αρκετά συχνά δίπλα στο απρόσωπο ρήμα ή στην απρόσωπη έκφραση υπάρχει ένας προσδιορισμός σε πτώση **δοτική**, που δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται το απρόσωπο ρήμα και ονομάζεται **δοτική προσωπική**. Η δοτική αυτή μας δείχνει και το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται το υποκείμενο του απαρεμφάτου. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εννοήσουμε το υποκείμενο σε αιτιατική. Με άλλα λόγια θα μετατρέψουμε τη δοτική σε αιτιατική.

- Ἔδοξε **σοι** σῶσαι τὸν πατέρα.

(= Είναι δυνατό **σε σένα** να σώσεις τον πατέρα)

Ας δούμε αναλυτικά τη σύνταξη:

	Ἔδοξέ	σοι	σῶσαι		τὸν πατέρα
Ανάλυση ρήματος:	απρόσ. ρ.	δοτ. πρ.	υπ.		
Ανάλυση απρμφ.:			απρμφ.		αντ
Δεν υπάρχει το υποκείμενο του απαρεμφάτου, γι' αυτό θα μετατρέψουμε τη δοτική σε αιτιατική:					
	Ἔδοξέ	σοι	σῶσαι	(σε)	τὸν πατέρα
Ανάλυση ρήματος:	απρ. ρ.	δοτ. πρ.	υπ.		
Ανάλυση απρμφ.:			απρμφ.	υπ.	αντ

Το ίδιο συμβαίνει και στα νέα ελληνικά, επειδή όμως δε χρησιμοποιούμε τη δοτική, βάζουμε δίπλα στο απρόσωπο ρήμα (ή την απρόσωπη έκφραση) μια γενική, π.χ.

- Φαίνεται ότι θα βρέξει.
- **Μου** φαίνεται ότι θα βρέξει.

Στο δεύτερο παράδειγμα, η λέξη **μου** είναι μια γενική προσωπική.

Δοτική προσωπική

Αρκετά συχνά δίπλα στο απρόσωπο ρήμα ή στην απρόσωπη έκφραση υπάρχει ένας προσδιορισμός σε πτώση δοτική, που δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται το απρόσωπο ρήμα και ονομάζεται **δοτική προσωπική**.

- Ἔδοξέ **σοι**, ὦ υἱέ, σῶσαι τὸν πατέρα.
(= Γιε, είναι δυνατό **σε σένα** να σώσεις τον πατέρα)

Παρόμοια λειτουργία διακρίνουμε και στα ν.ε., όταν δίπλα σε μια απρόσωπη έκφραση υπάρχει για γενική, π.χ.

- **Μου** είναι αδύνατο να σε καταλάβω

Παρατηρήσεις:

α) Με ορισμένα απρόσωπα παθητικά ρήματα η δοτική είναι **αντικείμενο**

- Ἠγγέλθη **Περικλεῖ** ὅτι τὰ Μέγαρα ἀφέστηκε.
(= Αναγγέλθηκε στον Περικλή ότι τα Μέγαρα αποστάτησαν.)

β) Κάποια απρόσωπα ρήματα, όπως τα **μέλει, μεταμέλει μέτεστι, ὁμολογεῖται, παρασκευάσται** συντάσσονται με **δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου**

- Ἐπειδὴ **τοῖς Κορινθίοις** παρεσκευάστο, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Κέρκυραν.
(= Αφού είχαν πια προετοιμαστεί οι Κορίνθιοι, ἔπλεαν εναντίον της Κέρκυρας.)

Φαίνονται δύσκολα στην αρχή... αλλά με μελέτη και εξάσκηση θα δεις ότι είναι πολύ εύκολα. Άλλωστε τίποτε δε μαθαίνεται χωρίς κόπο και προσπάθεια... Καλή μελέτη, λοιπόν!!!!